

Η ΠΟΙΗΤΡΙΑ ΚΙΚΗ ΔΗΜΟΥΛΑ

1. ΚΕΙΜΕΝΟ

Η ποιήτρια Κική Δημουλά

(Νεοελληνική Λογοτεχνία Κατευθύνσεων, σσ. 91-115)

2. ΠΑΡΑΔΕΙΓΜΑΤΑ ΕΡΩΤΗΣΕΩΝ

Στοιχεία που αφορούν στο συγγραφέα, λογοτεχνικό περιβάλλον και λοιπά γραμματολογικά στοιχεία:

1. Το φύλο των καλλιτεχνών αποτυπώνεται συνήθως στο έργο τους. Πιστεύετε ότι το δεδομένο αυτό ισχύει και για την ποίηση της Κ. Δημουλά; Εάν ναι, ποια στοιχεία των ποιημάτων που ανθολογούνται στα βιβλία σας παραπέμπουν στην ιδιαιτερότητα της γυναικείας γραφής¹;
2. Η ποιήτρια εστιάζει σε ασήμαντα αντικείμενα και γεγονότα τα οποία μετασηματίζει σε άποψη για την ανθρώπινη ζωή και μοίρα. Να εντοπίσετε στα ποιήματα που ανθολογούνται στο βιβλίο σας ανάλογες «ασήμαντες» ποιητικές αφορμήσεις και να επισημάνετε τη μορφή που παίρνουν στην ποίησή της.
3. Οι αμφισημίες, η εναλλαγή της κυριολεκτικής και της μεταφορικής σημασίας των λέξεων, η απουσία ρήματος, η μετάβαση από το συγκεκριμένο στο αφηρημένο και από το γενικό στο ειδικό καθώς και η πολλαπλότητα των γενών αποτελούν βασικά χαρακτηριστικά της ποιητικής γραφής της Κ. Δημουλά. Να εντοπίσετε στα ποιήματα που ανθολογούνται στο βιβλίο σας ένα τουλάχιστον παράδειγμα για κάθε γνώρισμα.
4. Η Κ. Δημουλά χρησιμοποιεί απλές καθημερινές λέξεις, οι οποίες συνδυάζονται με πρωτότυπο τρόπο. Μπορείτε να εντοπίσετε στα συγκεκριμένα ποιήματα δείγματα αυτής της γραφής;
5. Ποια στοιχεία των ποιημάτων θα συνηγορούσαν στην άποψη πως η ποιήτρια δέχτηκε επιδράσεις από τον υπερρεαλισμό;

¹ Σύμφωνα με ομολογία της ποιήτριας, π. *Ποίηση*, τχ. 10, σ. 21, η γυναικεία γραφή εκφράζει τη διεκδίκηση της συμπάθειας του άλλου φύλου και το παράπονο για την «αυστέρηση» των γυναικών σε σχέση με τους άνδρες.

Σημείο Αναγνωρίσεως

2.1. Δομή του κειμένου, επαλήθευση ή διάψευση μιας κρίσης με βάση το κείμενο, εκφραστικά μέσα και τρόποι του κειμένου (υφολογική διερεύνηση, αφηγηματικές λειτουργίες, επιλογές του δημιουργού σε διάφορα επίπεδα γλωσσικής ανάλυσης):

1. Πώς δομείται το περιεχόμενο του ποιήματος;
2. Ποιος είναι ο ρόλος της επανάληψης του επιρρήματος *κατευθείαν* στους δύο πρώτους στίχους και γιατί τονίζεται το *εγώ*;
3. Ποιο κλίμα δημιουργεί η προσφώνηση του αγάλματος σε β' ενικό πρόσωπο και ποια αισθήματα της ποιήτριας εκφράζονται με αυτήν;
4. Το ποιητικό υποκείμενο φαίνεται να ταυτίζεται με το άγαλμα - γυναίκα. Ποια κοινά χαρακτηριστικά θα συνηγορούσαν σ' αυτή την ταύτιση;
5. Με ποια εκφραστικά μέσα αποδίδεται η «αιχμαλωσία» της γυναίκας;

2.2. Σχολιασμός ή σύντομη ανάπτυξη χωρίων του κειμένου:

1. Η ποιήτρια χαρακτηρίζει τη γυναίκα *αιχμάλωτη*. Ποιο είναι, κατά τη γνώμη σας, το περιεχόμενο της «αιχμαλωσίας» της;
2. Να σχολιάσετε τους στίχους 16-19, στους οποίους διακρίνεται το παράπονο του ποιητικού υποκειμένου για τη γυναίκα - άγαλμα.
3. Ποια εντύπωση δημιουργεί στο ποιητικό υποκείμενο η στάση του αγάλματος και ποιες σκέψεις του υποβάλλει;
4. Πώς συνδέεται ο Άργος με τη γυναίκα - άγαλμα;
5. Πώς αντιλαμβάνεσθε την «ελευθερία» και την «ισότητα» για την οποία αγωνίζονται οι «δούλοι», οι «νεκροί» και το «αίσθημά μας»²;
6. «*Σε λέω γυναίκα γιατί είσ' αιχμάλωτη*»: Ποια πεποίθηση για τη θέση της γυναίκας δηλώνεται σ' αυτούς τους στίχους;
7. Με ποιο τρόπο σχολιάζει το ποιητικό υποκείμενο την προσφορά της γυναίκας στη δημιουργία (στ. 35-37);

² Κοινωνική ελευθερία - αθανασία - συναισθηματική πληρότητα κ.λπ.

2.3. Σχολιασμός αδίδακτου λογοτεχνικού κειμένου:

Α. Μεγάλου-Σεφεριάδη: *Δελφοί*³

*Κάποτε αναρωτιόμουν
πώς ο ηνίοχος των Δελφών
δεν είναι διόλου απελπισμένος
που δεν είναι καν ηνίοχος.
Τώρα νιώθω ό,τι ο γλύπτης
ερήμην του τυράννου
του Γέλαντα και των Συρακουσών
είχε διαβλέψει:
πως η ζωή είναι εντελώς απλή·
δεν είναι παρά ο θάνατος
που ελλοχεύει.*

Να εντοπίσετε τις ομοιότητες και τις διαφορές ως προς την πρόσληψη του καλλιτεχνικού έργου ανάμεσα στα ποιήματα *Δελφοί* και *Σημείο Αναγνωρίσεως*.

Α. Δημουλάς: *Στο Μουσείο*⁴

*Το ακέφαλο άγαλμα, στημένο
στη μέση της αίθουσας, κοιτάζω.
Απ' τα πόδια του ως το λαιμό, σπουδάζω
τις λεπτομέρειες: το λυγισμένο
κάπως γόνατο, το τεντωμένο
χέρι, τους μυς του στήθους. Αλλάζω
θέση και απόσταση. Θαυμάζω
στο σύνολο το σώμα. Και προσμένω
από τη μια στιγμή ως την άλλη
(της φαντασίας η δύναμη μεγάλη
όταν σε τούτο η τέχνη βοηθή),*

³ Μεγάλου-Σεφεριάδη Α., «Δελφοί», *Ο Δραπέτης στο δέντρο*, εκδ. Ερμής, σ. 35.

⁴ Κοκκίνη Σπ., *Ανθολογία Νεοελληνικής ποιήσεως 1708-1977*, Βιβλιοπωλείο της Εστίας, Β' έκδ., 1977, σσ. 126-127.

ασύγκριτα προσθέτοντας κάλλη,
στη θέση, απ' όπου λείπει, να φανή
υπέροχο, απολλώνειο, το κεφάλι.

Πώς αντιδρούν οι δύο ποιητές στη θέα των αγαλμάτων στα ποιήματα Στο Μουσείο και Σημείο Αναγνωρίσεως;

Τζ. Τζόυς: Έβελιν⁵

Δε θα 'κλαιγε αφήνοντας το μαγαζί. Στο νέο τόπο που θα πήγαινε, σ' αυτή τη μακρινή χώρα, δε θα 'ταν το ίδιο. Έπειτα θα παντρευόταν. Ναι, αυτή η Έβελιν. Και ο κόσμος θα της φερόταν με σεβασμό. Δε θα της φερόταν όπως στη μητέρα της. Δηλαδή όπως ο πατέρας της φερόταν στη μητέρα της. Ακόμα και τώρα που η ίδια είχε κλείσει τα δεκαεννιά, ένιωθε ακόμα να κινδυνεύει από το θυμό του πατέρα της. (...)

Κι από πάνω αυτοί οι ατέλειωτοι καβγάδες για τα λεφτά, κάθε σαββατόβραδο, άρχισαν πολύ να τη βασανίζουν. Πάντα έδινε όλο το βδομαδιατικό της - εφτά σελίνια - και ο Χάρης πάντα έστελνε ό,τι μπορούσε, όμως η δυσκολία ήταν να δώσει λίγα λεφτά κι ο πατέρας της. Της έλεγε πως σπαταλούσε τα λεφτά, πως δεν είχε κουκούτσι μυαλό να νομίζει πως αυτός θα της εμπιστευόταν το χρήμα του που το κέρδισε με τον ιδρώτα του, για να το σπαταλήσει αυτή η σπάταλη, κι έλεγε, έλεγε, κάθε σαββατόβραδο και πιο γκρινιάρης και κακορίζικος από το προηγούμενο. Στο τέλος με τα πολλά της έδινε κάτι πενταροδεκάρες και ακόμα πιο θυμωμένα τη ρωτούσε αν είχε σκοπό ν' αγοράσει να φάνε κι αυτοί κάτι την Κυριακή. Τότε αυτή έπρεπε να τρέξει όσο πιο γρήγορα μπορούσε να προλάβει να ψωνίσει, κρατώντας σφιχτά το μαύρο δερμάτινο πορτοφολάκι, ανοίγοντας δρόμο με τους αγκώνες, σπρώχνοντας το πλήθος να γυρίσει έπειτα αργά στο σπίτι φορτωμένη και τσακισμένη απ' την κούραση. Δύσκολο να

⁵ Ν.Ε.Λ., Β11, σ. 249.

κρατά το σπίτι, να φροντίζει τα δυο μικρά παιδιά να τρώνε καθημερινά και να πηγαίνουν τακτικά στο σχολείο, να τρέχει στο μαγαζί κι από πάνω να τη βρίζουν, ως πότε, ως πότε αυτή η σκληρή δουλειά, αυτή η πικρή ζωή...

(απόσπασμα)

Πώς σκιαγραφείται η ζωή μιας γυναίκας στο παραπάνω απόσπασμα και με ποια ιδέα του ποιήματος της Κ. Δημουλά συνδέεται;

3. ΠΑΡΑΔΕΙΓΜΑΤΑ ΕΡΓΑΣΙΩΝ ΓΙΑ ΤΟ ΣΠΙΤΙ

1. Τι συμβολίζουν «τα επί αιώνες δεμένα χέρια» της γυναίκας - αγάλματος κατά την ποιήτρια; Ποια είναι η άποψή σας για τη θέση της γυναίκας στη σύγχρονη κοινωνία;
2. Να βρείτε εικόνες γυναικείων αγαλμάτων, οι οποίες αποδίδουν έννοιες όπως «ελευθερία», «νίκη», «έρωτας» κ.λ.π. και να τις σχολιάσετε.